

Ἡ ἐκ τοῦ νομίσματος νομιμοποιήσις (ἐκ τῆς συνοχῆς εἰς τὴν ὀμαιχιμίαν)

Ἡ πορεία πρὸς τὴν εὐρωπαϊκὴ ἐνοποίηση βρίσκεται στὸ κρίσιμο σταυροδρόμι τῆς πρὸς τὴν ὀλοκλήρωσή της. Ἡ **Εὐρωπαϊκὴ Ἑνωσις** καλεῖται ἐπιτακτικὰ πλέον, εἴτε νὰ συμπληρώσει τοὺς θεσμούς της γιὰ τὴν πολιτικὴ τῆς ἔνωσις, εἴτε νὰ παραμείνει στὸ ἐπίπεδο τῆς τελωνειακῆς ἔνώσεως, ἐκπίπτουσα ἀπὸ τὸ σημεῖο τοῦ ἐνιαίου εὐρωπαϊκοῦ νομίσματος, καὶ τῆς προόδου τῆς τῆς τελευταίας τριακονταετίας· οἱ ἐμπνευστές, **Ρομπέρ Σουμὰν** καὶ **Ζαν Μονέ**, τῆς ἀρχικῆς ἔνώσεως τῶν ἑξὶ τῶν **τριῶν Κοινοτήτων**, γνώριζαν τὶς δυσκολίες τῆς συγκλήσεως, ὅταν, λίγα χρόνια μετὰ τὸν πλέον αἵματηρὸ πόλεμο τῆς **Εὐρώπης**, ἀναζήτησαν τρόπους ἐπαφῆς τῶν πρώην ἐχθρῶν. Ἡ ἐξέλιξις ἐπιβεβαίωσε τὶς ἀρχικὰς προβλέψεις τοὺς οἱ **Ἑξὶ** ἐπέτυχαν τοῦ σκοποῦ τοὺς καὶ ἀναδείχθησαν ἡ ἰσχυρότερη οἰκονομικὴ δύναμις τῆς **Εὐρώπης**, καὶ μετὰ τὴν ἔνταξις ἄλλων χωρῶν, διαδοχικὰ ἔγιναν ἑννέα, δέκα, δώδεκα, δεκαπέντε καὶ εἴκοσι πέντε ἢ καὶ περισσότεροι, κατακτῶντες τὴν πρώτη θέσις ὡς ἐμπορικῆς δυνάμεως στὸν κόσμον. Ἦδη ἀντιμετωπίζει τὴν ἀνάγκη θεσπίσεως τοῦ συντάγματός της, τοῦ καταστατικοῦ θεσμοῦ τῆς πολιτικῆς ἐνοποιήσεώς της.

Τὸ ἀποφασιστικὸ βῆμα ἔγινε μετὰ τὴν καθιέρωσις τοῦ ἐνιαίου νομίσματος τῆς, τοῦ εὐρώ, ἔστω καὶ ἐὰν ἐλάχιστοι πίστευαν στὴν τόσο ταχεῖα διεθνῆ ἀποδοχὴ του· οἱ ἀνάγκες τῆς πολιτικῆς στηριξέως τοῦ εὐρώ ἔχουν προκαλέσει πολλὰ ἀνακατατάξεις στὸ ἐσωτερικὸ τῆς **Εὐρωπαϊκῆς Ἑνώσεως**. Εἶναι ἐμφανὲς πλέον ὅτι, ἄλλο εἶναι ἡ **Εὐρωζώνη**, καὶ ἀκόμη περισσότερο ὁ γαλλογερμανικὸς ἄξων, ὁ ὁποῖος φέρει καὶ τὸ βάρος τῆς πολιτικῆς στηριξέως τοῦ εὐρώ διεθνῶς, καὶ ἄλλο οἱ Δεκαπέντε τῆς ΕΕ ἢ καὶ οἱ 25 τῆς προσφάτου διευρύνσεως· ὅταν **Παρίσι** καὶ **Βερολίνο** ἀποφάσιζαν τὴ διεύρυνσις τῆς πολιτικῆς συνεργασίας τοὺς στὰ κρίσιμα διεθνῆ θέματα, γνώριζαν ὅτι αὐτὸ ἐπιβαλλόταν ἀπὸ τὶς ἀνάγκες τοῦ ἐνιαίου νομίσματος τοὺς. Τὸ πρακτικὸ πρόβλημα προεῖχε καὶ τίποτε ἄλλο, ἐπειδὴ, ἐὰν δὲν παρεχόταν ἡ πολιτικὴ κάλυψις τοῦ εὐρώ, ἴσως ὀλόκληρο τὸ σύστημα τῆς **Εὐρωζώνης** νὰ κατέρρεε· αὐτὸ τὸ γνώριζαν πάρα πολὺ καλὰ στὸ **Βερολίνο** καὶ στὸ **Παρίσι**.

Ἡ πορεία πρὸς τὴν θέσπισις τοῦ **Εὐρωπαϊκοῦ Συντάγματος** συνέπεσε, σὲ κάποιον βαθμὸν, μετὰ τὴν καθιέρωσις τοῦ εὐρώ· δὲν περιμένε οὐδεὶς τὴν ἄμεση διεθνῆ ἀποδοχὴ τοῦ ἐνιαίου εὐρωπαϊκοῦ νομίσματος. Ἴσως, παρόμοια, παραγνωρίζουν πολλοὶ τὴν πολιτικὴ βαρῦτητα τοῦ **Εὐρωπαϊκοῦ Συντάγματος**. Τὸ νόμισμα,

ὅμως, εἶναι παρὸν καὶ ἐπιβάλλει τοὺς ὅρους του, ἔστω καὶ ἐν ἀγνοίᾳ ὅσων παραγνωρίζουν τὶς νομισματικὲς ἐξελίξεις τὸ κύριο θέμα ποῦ τίθεται εἶναι, τὸ ποιᾶς μορφῆς θὰ εἶναι ἡ **νομιμοποιήσις** τοῦ **Συντάγματος**: Παραχώρηση τῶν κρατῶν, μὲ τὴ μορφὴ τῶν διεθνῶν συνθηκῶν, ἢ ἄμεση ἐκ τῶν λαῶν νομιμοποίηση, ἐκ τῶν πολιτῶν, ἐκ τοῦ δήμου, ὅποτε δὲν εἶναι δοτὴ, ἀλλὰ πρωτογενῆς ἢ ἐξουσία τῶν εὐρωπαϊκῶν ὀργάνων· τὸ θέμα φαίνεται ὅτι ἀφορᾶ περισσότερο τοὺς συνταγματολόγους, μὲ τὶς ἀναφορὰς τους στὴ ἀνάδυση τῆς κοινοβουλευτικῆς δημοκρατίας στὴ **Δύση** τοὺς τελευταίους αἰῶνες. Ἀλλά, στὴν προβληματικὴ αὐτὴ παρεμβαίνει καθοριστικὰ καὶ τὸ ἐνιαῖο νόμισμα, μὲ τὶς ὑποχρεώσεις του καὶ τὰ δικαιώματά του.

Ἡ ἀποδοχὴ τοῦ εὐρώ, στὸ ἐσωτερικὸ τῆς **Εὐρωζώνης** κατ' ἀρχάς, ἀπὸ λαοὺς μὲ χιλιάδες ἢ ἑκατοντάδες χρόνια ἱστορικῆς ταυτίσεως τους μὲ τὸ προηγούμενο νόμισμά τους, κατέδειξε τὴν πολιτικὴ βούληση τῶν λαῶν, ἐπειδὴ ἡ ἐμπιστοσύνη πρὸς τὸ νόμισμα, σὲ οἰοδήποτε κράτος καὶ ὑπὸ οἰοδήποτε καθεστῶς, εἶναι πρωτίστως πολιτικὸ ζήτημα καὶ δευτερευόντως οἰκονομικό· ἡ ἀποδοχὴ του διεθνῶς εἶναι προέκταση τῆς πολιτικῆς ἐμπιστοσύνης στὸ ἐσωτερικὸ τῆς **Εὐρωζώνης**. Ἡ ἀξιολόγηση ἱεραρχικῶς τῆς ἐμπιστοσύνης αὐτῆς συνδέεται στενῶς μὲ τὸν τρόπο νομιμοποιήσεως τοῦ **Συντάγματος**· ἡ ἀναφορὰ στὶς ρίζες νομιμοποιήσεως τοῦ νομίματος ἔχει ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον.

Ἡ ἀπεριόριστη ἐμπιστοσύνη τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν πρὸς τὸ νέο τους νόμισμα, ἀκόμη καὶ στὶς χῶρες ποῦ οἱ κυβερνήσεις τους σαφῶς διαχώριζαν τὴ θέση τους ἀπὸ τὸν γαλλογερμανικὸ ἄξονα στὶς κρίσιμες στιγμὲς τῆς διεθνοῦς ἀποδοχῆς τοῦ εὐρώ, ὅπως συνέβη μὲ τὶς **Ἰσπανία** καὶ **Ἰταλία** κυρίως καὶ δευτερευόντως μὲ τὴν **Πορτογαλία**, καταδεικνύει τὴν πολιτικὴ διάσταση τῆς νομιμοποιήσεως τοῦ νομίματος ὑπεράνω, καὶ εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐθνικὴ πολιτικὴ ἐξουσία, οἱ λαοὶ ἔθεσαν τὴν ἐμπιστοσύνη τους πρὸς τὸ νόμισμα. Ἡ ἐμπιστοσύνη αὐτὴ, σημαίνει τὴν ἄμεση καὶ διαρκῆ ροὴ ἀμοιβαίας **συνοχῆς** -ἢ καὶ **συμπνοίας**, τῶρα μὲ τὴν καθιέρωση τοῦ **Συντάγματος**- ἀπέναντι στοὺς λαοὺς καὶ στὸ νόμισμά τους, παρὰ τὴν ἄνωθεν ἐπιβολὴ του· ἡ ἀνάλυση τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ὡς πρὸς τὸ ρόλο τοῦ νομίματος εἶναι γνωστὴ, (πρῶτη ἀνάλυση "**Τοῦ Ἐμμελοῦς**", "**Τὸ νόμισμα οἶον ἐγγυητῆς ἐσθ' ἡμῖν**"). "**Τὸ νόμισμα οἶον ἐγγυητῆς ἐσθ' ἡμῖν**", δηλαδὴ σὲ οἰαδήποτε κοινωνία, τὸ νόμισμα εἶναι ὁ ἐγγυητῆς τῆς συνοχῆς τῆς· ἱστορικὰ εἶναι ἀποδεδειγμένο, ὅτι, ἀνεξαρτήτως τοῦ τρόπου θεσπίσεώς του, τὸ νόμισμα διασφαλίζει τὴν ἐνότητα, τὴν

συνοχήν τῆς ὅποιας κοινωνίας, ἐλευθέρων πολιτῶν ἢ δούλων, ἢ ἀπλῶς ὑποτακτικῶν.

Ἔτσι, λοιπόν, ἀνεξαρτήτως τοῦ τρόπου καθιερώσεως τοῦ εὐρώ, τὸ νόμισμα εἶναι ὁ ἰσχυρότερος συνεκτικὸς κρίκος στὴν Εὐρωζώνη· ἀπὸ τὴν στιγμήν ποῦ τὸ ἀποδέχθηκαν οἱ λαοί, ἀνέκυψε ὡς πραγματικὸ γεγονός ὁ αὐτόνομος πολιτικὸς ρόλος τοῦ νομίσματος στὴν κοινωνία, ὅπως ὑποστηρίζει ὁ Ἀριστοτέλης. Ἀπὸ τὴν καθιέρωσή του, ἐπιβάλλει καὶ τὴν ἀποδοχὴ τῆς ἐσωτερικῆς δυναμικῆς του, διότι, κατὰ προέκταση, οἱ σχέσεις του μὲ τὴν κοινωνία θὰ ἐξελιχθοῦν ἀναλόγως πρὸς τὴ δυναμικὴ αὐτή· μὲ ἄλλα λόγια, τὸ εὐρώ, ὡς πολιτικὴ δυναμικὴ, ἐπιβεβαίωσε τὴ δημοκρατικὴ νομιμοποίησή του καὶ τὴν ἀποδοχὴν του, λόγω τῆς καθιερώσεώς του ἀπὸ κάποια ἀρχή, ἔστω καὶ ἂν ἐπεβλήθη ἄνωθεν. Ὅποτε, ἀκολουθεῖ τὸ ἐπόμενο βῆμα, ἐπειδὴ ἡ **Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση** εἶναι δημοκρατικῶς ὀργανωμένη κοινωνία, μὲ μοναδικὴν αἰχμὴ τῆς τὴν **Εὐρωζώνη**· αὐτὸ εἶναι ἡ ἀνάγκη τῆς δημοκρατικῆς ἐπιβεβαιώσεως τοῦ νομίσματος, **"τῷ ἀντιποιεῖν γὰρ ἀνάλογον συμμένει ἡ πόλις"**, ἢ κατ' ἀναλογίαν πρακτικὴ, ἢ ἀντιποίησις διατηρεῖ τὴν **σύμπνοιαν** στὴν πόλιν.

Ἱστορικῶς, κάτι ποῦ ἐρμηνεύεται διεξοδικῶς στὴν πρώτη ἀνάλυση **"Τοῦ Ἐμμελοῦς"**, ἡ ἀποδοχὴ τοῦ νομίσματος γίνεται μὲ δύο τρόπους: μὲ τὴ συνοχήν τοῦ λαοῦ γύρω του, **"τὸ νόμισμα οἶον ἐγγυητῆς ἐσθ' ἡμῖν"**, τὸ ὁποῖο ἰσχύει γιὰ οἰοδήποτε καθεστῶς, εἴτε αὐταρχικὸ εἶναι εἴτε δημοκρατικὸ, ἢ μὲ τὴν ἀντιποίηση, **"τῷ ἀντιποιεῖν γὰρ ἀνάλογον συμμένει ἡ πόλις"**· μὲ τὴν ἀντιποίηση, ποῦ δὲν εἶναι ἀπλῶς ἡ ἀνταλλαγὴ, ἀλλὰ ἡ μετάδοσις, ἢ ἀνταπόδοσις, διότι ἡ συνοχήν στὶς συναλλακτικὲς κοινωνίες διασφαλίζεται μὲ τὸ ἀνταλλακτικὸ δίκαιο, τὸ ἀντιπεπονθός, δηλαδή μὲ τὴν ἀνταλλαγὴ κατὰ ἀναλογίαν καὶ ὄχι κατ' ἰσότητα· **"ἐν μὲν ταῖς κοινωνίαις ταῖς ἀλλακτικαῖς συνέχει τὸ τοιοῦτον δίκαιον, τὸ ἀντιπεπονθός, κατ' ἀναλογίαν καὶ μὴ κατ' ἰσότητα"**. Ὁ φιλόσοφος χρησιμοποιοῖ τὸ ῥῆμα **"συνέχω"** ὡς βασικῆς ἀρχῆς τῆς ἐνωποιητικῆς δυνάμεως τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ προσθέτει τὴν παρέμβαση τῆς **"κατ' ἀναλογίαν καὶ μὴ κατ' ἰσότητα"**· πολιτικὰ αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ ἀπλῆ καὶ ποσοτικὴ ἀνταλλαγὴ δὲν εἶναι τὸ καθοριστικὸ στὶς δημοκρατικὲς κοινωνίες. Ἐνδιαφέρει ἡ πολιτικὴ ἐνότης τῆς πόλεως καὶ ὄχι ἡ ὑπακοὴ ὅλων στὴν ὅποια ἀρχή. Αὐτὸ εἶναι τὸ κρίσιμο σημεῖο γιὰ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ εὐρώ· ἡ **"κατ' ἀναλογίαν"** ἀποδοχὴ τῆς ἀνταλλαγῆς σημαίνει καὶ τὴν ἀναγνώριση τῆς **ποιοτικῆς** ἀξιολογήσεως τοῦ **αὐτονόμου πολιτικοῦ ρόλου** τοῦ **νομίσματος**, διαφορετικὰ ἐκπίπτει στὴν **"κατ' ἰσότητα"**, ὅποτε δὲν ὑπάρχει ἡ δυναμικὴ τῆς προσωπικῆς συμβολῆς ἐκάστου στὸ ρόλο

τοῦ νομίσματος· αὐτὸ σημαίνει τὴν ἀναγνώριση τῆς ἀμοιβαίας ῥοῆς μεταξὺ τῶν πολιτῶν καὶ τοῦ νομίσματος. Ἡ **πολιτικὴ εὐαισθησία** εἶναι τὸ ζητούμενο· τὴν πολιτικὴν εὐαισθησία ἔδειξαν οἱ **Εὐρωπαῖοι** μὲ τὴν ἀυθόρμητη ἀποδοχὴ **εὐρώ**, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι μιᾶς κατευθύνσεως πορεία, παρὰ διπλῆς κατευθύνσεως, ἀμοιβαία ῥοή. Τὴν ἴδια ἐμπιστοσύνη ἀπαιτεῖ καὶ προϋποθέτει τὸ νόμισμα ἀπὸ τὸ καθεστῶς τῆς πόλεως τὴν ὁποία ὑπηρετεῖ· δηλαδή, ἡ ἀποδοχὴ ἐπιβάλλει τὴν ἀντιποίηση, τὴν **ὀμαιχμίαν**, τὴν **σύμπνοιαν**.

Ὁ **Ἀριστοτέλης** χρησιμοποιεῖ τὸ ῥῆμα "**συμμένω**" γιὰ τὴν ἀπόδοση τῆς δημοκρατικῆς ἀποδοχῆς τοῦ νομίσματος· ἡ κοινωνία, τὴν ὁποία συνέχει τὸ νόμισμα, δὲν ἀνταποκρίνεται στὶς κρίσιμες στιγμὲς του, δὲν τὸ θεωρεῖ ὡς ἀναπόστατο στοιχεῖο τῆς λειτουργίας τῆς πόλεως, ἀλλὰ ἀπλῶς ὡς οὐδέτερο μέσο γιὰ τὴν ἱκανοποίησι τῶν τρεχουσῶν ἀναγκῶν τῆς πολὺ εὐκόλα δύναται οἱ πολῖτες χρησιμοποιῆσαι ἓνα ἄλλο νόμισμα στὴ θέση του, ἐὰν δὲν τοὺς καλύπτει τὶς ἀνάγκες τους. Τὸ καθοριστικὸ σημεῖο εἶναι ἡ **πολιτικὴ εὐαισθησία** ἀπέναντι στοῦ νόμισμα· ὅταν ἀπλῶς καὶ μόνο τὸ ἀποδέχονται, τότε ἡ συνοχὴ τους ἐξαντλεῖται στὴ χρῆση του, ὅσο αὐτὸ τοὺς ἐξυπηρετεῖ· ὅταν, ὅμως, δὲν τοὺς ἐξυπηρετεῖ, δι' οἷονδήποτε λόγον, τότε τὸ ἐγκαταλείπουν. Ἡ πολιτικὴ εὐαισθησία εἶναι ἡ **ὀμαιχμία**, ἡ **σύμπνοια**: "**καὶ ὀλίγον μὲν χρόνον ξυνέμεινεν ἡ ὀμαιχμία**", γράφει ὁ ἱστορικὸς καὶ φιλόσοφος **Θουκυδίδης**, γιὰ τὴν ἐνότητα τῶν **Ἑλλήνων** μετὰ τοὺς **Μηδικοὺς** πολέμους. "**Ὀμαιχμία, εἶναι ἡ συμπαράταξι ὅλων κάτω ἀπὸ τὴν αὐτὴν αἰχμὴ τοῦ δόρατος, ἡ συμπαράταξι τους στὴν πολιτικὴν ζωὴ**"· σπάνιο ῥῆμα τὸ "**συμμένω**", ἐπιλέγεται ἀπ' τὸν **Ἀριστοτέλη** γιὰ τὴν ἐρμηνεία τῆς κατ' ἀναλογίαν ἀνταποδόσεως. Δὲν εἶναι τυχαῖο.

Ἡ ἔννοια τῆς ἀναλογίας, τῆς ἀνταποδόσεως ἀφορᾷ τὴν ἐλευθέρην ἀνταλλαγὴν, χωρὶς ἴχνος ἐπιβολῆς· δὲν ἔχει οὐδεμίαν σχέσιν μὲ τὴν ὑποχρεωτικὴν ἀνταλλαγὴν στὴν ὁποία καταφεύγουν οἱ ἄνθρωποι κάτω ἀπὸ αὐταρχικὰ καθεστῶτα. "**Τὸ γὰρ ἀνάλογον μέσον, τὸ δὲ δίκαιον ἀνάλογον**"· ἡ ἀναλογία ἐμπεριέχει τὴν ἀμοιβαιότητα μεταξὺ τῆς ἐκδιδούσης τὸ νόμισμα ἀρχῆς καὶ τοῦ χρήστου τοῦ νομίσματος. Ἡ βασικὴ ἐνωτικὴ δύναμις ἐκάστης πόλεως εἶναι ἡ **δικαιοσύνη**, τὸ **κράτος δικαίου** τῆς ἐποχῆς μας, μὲ ὀλίγη φαντασία στὴν προσέγγισί του· "**ἐν δὲ δικαιοσύνη συλλήβδην πᾶσ' ἀρετῇ 'νί**", λέγει ὁ **Θεόγνης**, ἀλλὰ καὶ ἐπικαλεῖται ὁ φιλόσοφος στὸ πρῶτο κεφάλαιο τοῦ "**περὶ δικαιοσύνης**" πέμπτου βιβλίου του. Στὴ λειτουργία τῆς δικαιοσύνης συμποσοῦται πᾶσα ἀρετὴ· ἐπομένως στὸν καταστατικὸν χάρτη τῆς δικαιοσύνης, στὸ **Σύνταγμα**, κρίνεται τὸ **ἀντιπεπονηθὸς** ἢ ἡ **συνοχὴ** τοῦ νομίσματος.

Ἡ περιδιάβαση στὴ "νομικὴ" πτυχὴ ἔχει ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ δὲν εἶναι τὸ ἀντικείμενό μας· τὸ νόμισμα μᾶς ἐνδιαφέρει καὶ ἡ νομιμοποίησίς του. Ἡ ἀποδοχὴ τοῦ εὐρώ ἀπὸ τοὺς λαοὺς τῆς **Εὐρωζώνης** ἀποτελέσσει ἐκπληξὴ γιὰ ὅλους, παρὰ τὴν ἄνωθεν ἐπιβολή του· οἱ ἐκτὸς **Εὐρωζώνης**, ὅμως, τρεῖς λαοὶ δὲν τὸ ἀποδέχονται, ὅπως ἀπέδειξε τὸ δημοψήφισμα στὴ **Σουηδία**. Ἔχει ἰδιαίτερη σημασία ἡ περίπτωση τῆς **Σουηδίας**, ἐπειδὴ ἡ χώρα, ἡ κυβέρνησή της, ἐπέδειξε **ὀμαιχμίαν, σύμπνοιαν** μὲ τὴν **Εὐρωζώνη** στὴ διεθνῆ στήριξη τοῦ εὐρώ, κατὰ τὸν πόλεμο τοῦ **Ἰράκ**· παρὰ ταῦτα δὲν ἀποδέχθηκε ὁ λαὸς τῆς τὴν ἔνταξη τῆς οἰκονομίας της στὴν **Εὐρωζώνη**.

Ἡ περίπτωση αὐτὴ μᾶς ὀδηγεῖ καὶ στὴν ψηλάφηση τῶν χαλεπῶν ἡμερῶν τοῦ νομίσματος· ἡ πρώτη κυκλοφορία του ἐθεωρεῖτο ἡ πιὸ δύσκολη, ἀλλὰ ἀπεδείχθη εὐκόλη, γιὰ λόγους ποὺ δὲν εἶναι τῆς στιγμῆς· ἡ **συνοχὴ** ἦταν ἐπαρκὴς δύναμις γιὰ τὴν ἐπιτυχία του. Ἀλλὰ οἱ πραγματικὲς δυσκολίες θὰ φανοῦν σὲ ἄλλες στιγμὲς, ὅταν ἡ ὅποια μορφή καὶ δι' οἰανδήποτε αἰτίαν οἰκονομικὴ κρίσις πλήξει τὴν **Εὐρωζώνη**· τὸ **Σύνταγμα** τὴν ἀντιμετώπιση αὐτῶν τῶν στιγμῶν ὀφείλει προβλέψαι καὶ διασφαλίσαι, μὲ ὅποιες φυγόκεντρος τάσεις ἀναδυθοῦν στὴν **Εὐρωζώνη**, αὐτογενεῖς ἢ ἑτερογενεῖς, κάτι πολὺ φυσικὸ στὴν ἱστορία. Ὅταν ἡ νομιμοποίησίς του εἶναι ἄνωθεν, ὅταν διαθέτει μόνον τὴν οἰκονομικὴ δύναμη τῆς **συνοχῆς**, τότε ἡ στάση τῶν λαῶν ἴσως εἶναι ἄλλη, παρὰ ὅταν ἡ νομιμοποίησίς του εἶναι ἐκ τοῦ **δήμου**, καὶ ἄρα διαθέτει τὴν **ἀντιποίησιν κατ' ἀναλογίαν**· τὴν πρόβλεψη γιὰ τὶς χαλεπὲς μέρες μᾶς προσφέρει ἡ ἐλληνικὴ γραμματεία καὶ ἡ περιδιάβαση στὶς διάφορες πτυχές της.

Ὁ **Ἀριστοτέλης** εἶναι σαφὴς στὴν ἀξιολόγησι τῆς σημασίας τοῦ αὐτονόμου ρόλου τοῦ νομίσματος στὴν κοινωνία καὶ στὴν ἀγορὰ τῆς "**τὸ γὰρ δίκαιον ἐν ταῖς διανομαῖς ὁμολογοῦσι πάντες κατ' ἀξίαν τινὰ δεῖν εἶναι**". Δηλαδή, τὸ δίκαιο ποὺ ἰσχύει στὴν ἀγορὰ, στὶς ἀνταλλαγές, εἶναι ἀνάλογο μὲ τὶς ἀξίες ἐκάστης πόλεως· δὲν ἰσχύει τὸ ἴδιο δίκαιο σὲ ὅλες τὶς ἀγορές. Καὶ ποιὲς εἶναι αὐτὲς οἱ ἀξίες, μᾶς τὸ λέει πιὸ κάτω: "**τὴν μέντοι ἀξίαν οὐ τὴν αὐτὴν λέγουσι πάντες ὑπάρχειν**". δὲν ἰσχυρίζονται ὅλοι ὅτι ἰσχύει ἡ ἴδια ἀξία, ἄρα ἡ ἀξία ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ κοινωνικὸ σύστημα τῆς πόλεως, τῆς χώρας. "**Ἄλλ' οἱ μὲν δημοκρατικοὶ ἐλευθερίαν, οἱ δ' ὀλιγαρχικοὶ πλοῦτον, οἱ δ' εὐγένειαν, οἱ δ' ἀριστοκρατικοὶ ἀρετήν**", ὑπογραμμίζει. Δηλαδή, οἱ μὲν δημοκρατικοὶ ἀναγνωρίζουν ὡς ἀξίαν τὴν ἐλευθερία, ἄλλοι ὀλιγαρχικοὶ τὸν πλοῦτον, πλησιάζουν πρὸς τὸ βιομηχανικὸ ἄνθρωπο τῆς ἐποχῆς μας, ἄλλοι ὀλιγαρχικοὶ τὴν εὐγένεια, καὶ οἱ ἀριστοκρατικοὶ τὴν ἀρετή. Λεῖπει ἀπὸ τὴν ἀναφορὰ του ἡ τυραννία, ἀλλὰ γιὰ τὸν **Ἀριστοτέλη** στὴν τυραννία

δὲν ἀναγνωρίζεται οὐδεμία ἀξία, ἄρα δὲν ἰσχύει καὶ οὐδὲν δίκαιον, **συννοχή** πρὸς τὸ νόμισμά της ὑπάρχει, ἔστω καὶ παροδική· τὸ ὑπογραμμίζει μὲ ἔμφαση: "**ἔστιν ἄρα τὸ δίκαιον ἀνάλογόν τι**". Τὸ δίκαιον εἶναι κάτι τὸ ἀνάλογο.

Γιὰ τὸ εὐρώ, ἡ νομιμοποίησίς του ἀπαιτεῖ ὅπως γίνεῖ εἰς κάτι ἀνάλογο, εἰς τὴν **δημοκρατικὴν ἀξίαν** τῆς **ἐλευθερίας**· οἱ **Εὐρωπαῖοι** αἰσθάνονται τὴν **ἀμοιβαία ῥοή** μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ νομίσματός τους καὶ αὐτὴν ἀναγνωρίζουν καὶ μόνο. Οἱ λαοὶ ζοῦν καὶ πράττουν ἀναλόγως πρὸς τὴν αἴσθησιν τῶν ἀξιῶν ποὺ ἀναγνωρίζουν, καὶ ὄχι ἀναλόγως πρὸς τὶς ὅποιες ἰδεολογίες· σὲ μεταβατικὰς μάλιστα περιόδους, πάντοτε ἡ θεωρητικὴ θεμελίωσις τῶν ἐξελίξεων ἔπεται τῶν γεγονότων. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἱστορικὸ δίδαγμα, τὸ ὁποῖο οὐδεὶς δύναται ἀγνοῆσαι· ἡ **σύμπνοια**, πρὸς τὸ εὐρώ ἀνεδύθη αὐθορμήτως στοὺς **εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς**· δὲν ἐπεβλήθη ἄνωθεν ἀπὸ τὶς ἐθνικὰς κυβερνήσεις, οὔτε ἀπὸ τὰ **εὐρωπαϊκὰ ὄργανα** τὰ ὁποῖα ἀσκοῦν **δοτὴ ἐξουσία**, μεταβιβασθεῖσα διὰ **Συνθηκῶν**. Ὅταν οἱ λαοί, ὅπως ὁ **ἰσπανικὸς, ἰταλικὸς καὶ πορτογαλικὸς** -τούς ἀναφέρουμε μὲ τὴν ἀξιολόγησιν ὡς πρὸς τὸ βαθμὸν τῆς ἀντιστάσεώς των στὴν ἄμεση ἢ ἔμμεση ἀπαξίωσιν τοὺς πρώτους μῆνες τοῦ ἐνιαίου εὐρωπαϊκοῦ νομίσματος ἀπὸ τὶς ἐθνικὰς κυβερνήσεις, μὲ τὴν προκλητικὴ ταύτισή τους μὲ τὸ δολλάριο καὶ τὸν σαφῆ τραυματισμὸ τοῦ εὐρώ-, ἐπέλεξαν, μὲ δυναμικὸν τρόπον, τὴν ἐμπιστοσύνην τους πρὸς τὸ εὐρώ, κατεδείκνυαν ὅτι προεῖχε σὲ αὐτοὺς ἡ σχέση τους μὲ τὸ νόμισμα, παρὰ μὲ τὴν ὅποια παροδικὴν κυβέρνησιν τους· αὐτὸ σημαίνει ὅτι παρείχαν τὴν δημοκρατικὴν νομιμοποίησιν στὸ νόμισμά τους, καὶ ἀγνοοῦσαν ἐπιδεικτικὰ τὴν ἐθνικὴν ἐξουσίαν, ἐπειδὴ γινώσκοντες, αἰσθάνονταν ὅτι ὑπεράνω ὅλων ὄφειλαν θέσαι τὴν προάσπισιν τῆς οἰκονομικῆς σταθερότητος καὶ τῆς κοινωνικῆς **συμπνοίας**.

Οἱ λαοί, ὅλοι οἱ λαοί -ὅπως καὶ ὁ ἑλληνικὸς περισσότερον παρὰ τὴν ὑπογείαν ἀπαξίωσιν τοῦ εὐρώ ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεώς του- ἀλλὰ πολὺ περισσότερον ἐκείνοι ποὺ ἔζησαν τὴν ἐμφανῆ ἀπαξίωσιν ἀπὸ τὶς κυβερνήσεις τους, δὲν ἐνδιαφέρθησαν γιὰ τὶς θεωρητικὰς ἀναλύσεις· οἱ λαοὶ γράφουν ἱστορία, τάσσονται ὑπὸ τὴν **ὁμαιχμίαν**, δὲν τὴν μελετοῦν πρῶτα καὶ μετὰ δροῦν, πράττουν.

Ἀργότερα ἔρχονται οἱ "σοφοὶ" καὶ λένε τὰ δικά τους...

Χρῆστος Ζ. Καρανίκας,
Καλαμάκι, Καισαριανή,
Ὀκτώβριος 2003

Ὑποσημειώσεις:

- 1.- Σελ. 2, στ. 38-39, Ἀριστοτέλους, "Ἠθικὰ Νικομάχεια", Βιβλ. Ε, κεφ. ε, παρ. 14, (1133β13)
- 2.- " 3, " 17, αὐτόθι, Βιβλ. Ε, κεφ. ε, παρ. 6, (1132β35)
- 3.- " ", " 30-31, αὐτόθι, Βιβλ. Ε, κεφ. ε, παρ. 6, (1132β32-34)
- 4.- " 4, " 20-21, Θουκυδίδου, "Ἐυγγραφή", Βιβλ. Α, κεφ. 18, παρ. 3.
- 5.- " ", " 32-33, Ἀριστοτέλους, ὄ. ἀ. Βιβλ. Ε, κεφ. γ, παρ. 12, (1131β11-12)
- 6.- " ", " 36, αὐτόθι, Βιβλ. Ε, κεφ. α, παρ. 15, (1129β30), (καὶ Θεόγνιδος, στ. 147).
- 7.- " 5, " 29-30, αὐτόθι, Βιβλ. Ε, κεφ. γ, παρ. 7, (1131α25-26).
- 8.- " 5, " 33-38, αὐτόθι, Βιβλ. Ε, κεφ. γ, παρ. 7-8, (1132α26-29)
- 9.- " 6, " 3, αὐτόθι, Βιβλ. Ε, κεφ. γ, παρ. 8, (1132α29-30)